

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบข่ายในการนำเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 1.2 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.4 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.5 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา
2. แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. แนวคิดในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
4. แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของหน่วยงานและนักวิชาการ
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. สรุปหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

1. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 3-5) ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

1664

D
371.2
๙ ๕๖๖ ก
๒๕๖๑

คุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ
คณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา 2544

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2544
ออกตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

อาศัยอำนาจตามมาตรา 47 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้

ข้อ 1 กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
ทุกรูปแบบและทุกระดับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หมวด 1 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อ 2 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน
การศึกษาทุกรูปแบบ และทุกระดับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ข้อ 3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพ
ภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งระบบการประกันคุณภาพภายในนั้น
เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการตรวจ ติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพภายใน
สำหรับการประกันคุณภาพภายนอกให้หมายถึงการประเมินคุณภาพภายนอก

หมวด 2 หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อ 4 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในสถานศึกษาโดยส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาให้ร่วมมือกับชุมชนในการจัดการ
ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่
มีคุณภาพอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ข้อ 5 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แต่ละรูปแบบ แต่ละระดับ ให้เป็นไป
ตามกฎกระทรวงและหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการนั้น

ข้อ 6 การประกันคุณภาพภายนอกให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน
พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์กรมหาชน) กำหนด ทั้งนี้โดยต้องคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวการจัด
การศึกษา ในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

หมวด 3

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อ 7 ให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแต่ละแห่งและให้ถือว่า

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้มีระบบการนิเทศ หรือการฝึกอบรมบุคลากรของ สถานศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาได้

ข้อ 8 ให้สถานศึกษาจัดเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ ตามที่ได้มีการปฏิบัติงานจริงที่มี ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา หรือระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอเพื่อเอื้อต่อการ พัฒนาการศึกษามาตรฐานการศึกษาและรองรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

ข้อ 9 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีที่มีการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงาน ต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ข้อ 10 ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) จัดทำ ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไข ภายในระยะเวลาที่กำหนด

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 กำหนดให้ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ เปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกัน คุณภาพภายนอก สาระบัญญัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุ เจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

1.2 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการและหน่วยงานให้ความหมายของการประกันคุณภาพไว้ ดังนี้

วันชัย สิริชนะ (2538 : 21) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง นักเรียน เปรียบเหมือนลูกค้าว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

สงบ ถักขนิชะ (2543 : 15) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง กระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่ได้รับผิดชอบจัดการศึกษาที่รับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 2) ได้นิยามการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) กับการควบคุมคุณภาพ (Quality control) ซึ่งสองคำนี้มักใช้แทนกันอยู่เสมอ การควบคุมคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการแก้ไข ขณะที่การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานการป้องกัน การประกันคุณภาพเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพ และควบคุมมาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเปลี่ยนจากระบบพึ่งพามาเป็นอาศัยซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 12) นิยามความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้เข้ามาตรฐานผลักดันให้ได้มาตรฐานโดยมุ่งเน้นให้ใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมาเพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าถ้ากระบวนการประกันคุณภาพมีการวางระบบอย่างถูกต้องแล้วคุณภาพที่ดีก็จะตามมา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 4) นิยามความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม การดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพ อันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

บุญส่ง เอ็งสุโสภณ และคณะ (2541 : 13) กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพ การศึกษา หมายถึง ระบบการบริหารการศึกษาที่สร้างความมั่นใจให้กับสังคม ผู้ปกครอง ผู้จัดการ ศึกษา และผู้จบการศึกษาว่า การจัดการศึกษามีกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนดำเนินงาน มีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพงาน มีการควบคุมคุณภาพการทำงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่ สังคมต้องการ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของ การป้องกันเป็นกระบวนการหรือแนวทางดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นการสร้าง หลักประกัน ความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าโรงเรียน สามารถจัดการศึกษาให้บังเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแก่ผู้เรียน การประกันคุณภาพเป็น กระบวนการที่จะยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการใช้ ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมาเพื่อรายงานหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

1.3 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สังคมของโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสารสนเทศอย่างรวดเร็วประเทศ ต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลารวมทั้ง จะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนี้คือคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคน ๆ นั้น ต้องเป็นคนที่มีคุณภาพด้วย

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลาซึ่งในปัจจุบันที่เป็นสังคมของโลกยุคข้อมูลสารสนเทศด้วยแล้ว คนที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุขจะต้องเป็นคนที่สามารถพึ่งตนเอง และพัฒนาตนเองได้ รู้จักคิดรู้จักแก้ปัญหา รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ มีความคิดสร้างสรรค์และที่ สำคัญอย่างยิ่ง จักต้องเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม

ผลการจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาตั้งแต่มีการประเมินคุณภาพของนักเรียน และ โรงเรียนไม่ว่าจะเป็นของกรมวิชาการ หรือของสมาคมนานาชาติที่ได้ทำการประเมินผลการศึกษา โดยสรุปในภาพรวมว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของไทยมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นทั้งในด้านความรู้ ความคิด ทักษะความสามารถ รวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม

ความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยในเบื้องต้นแรกจำเป็นอย่างยิ่งจะต้อง พัฒนาสถานศึกษาก่อนอื่น ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ การพัฒนาตนเองของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างรีบด่วน อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาจักต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และเป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งการสร้างความมั่นใจดังกล่าวนี้ สามารถดำเนินการได้โดยสถานศึกษาควรมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการในลักษณะการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา อันมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่เราเรียกว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจักต้องดำเนินการอยู่แล้ว

สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมาก ในการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถทำให้เด็กไทยเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน เสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง มีความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันกับประชากรของประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรีอยู่ในสังคมโลกได้ต่อไป

1.4 หลักการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ให้มีมาตรฐานความเป็นเลิศ มีความทัดเทียมในด้านมาตรฐาน จึงกำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 3 ข้อ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 2-3) คือ

1. รัฐกระทรวงอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้จังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครองตามมาตรฐานที่กำหนด

อดุลย์ ภักดีเตลิบ (2544 : 3) ได้กล่าวถึงหลักการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
3. ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กร บุคลากรในพื้นที่
4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับทุกขั้นตอน
5. การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบได้
6. การรายงานสาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 17-18)

ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวมทั้งภายในและภายนอก
 - 1.1 คุณภาพภายในหมายถึง ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียน ที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้นเรียน
 - 1.2 คุณภาพภายนอกหมายถึง ความพึงพอใจในเชิงความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอด และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศในการแข่งขันทางธุรกิจ การค้า และทางเทคโนโลยี ระดับภูมิภาคและระดับโลก
2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว
3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาและหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ ตรรก และความสมเหตุสมผล
4. การตรวจสอบ การวัด และการประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัล หรือลงโทษ
5. คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานวิชาการกรอบหลักสูตร) และกระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครู และบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
6. การประกันคุณภาพการศึกษาเน้นความสำคัญการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา ทุกระดับ และการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค
8. ภาวะความเป็นผู้นำและความอาจริงอาจังของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาหลักการประกันคุณภาพการศึกษา พอจะสรุปแนวดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบคุณภาพ 3) การประเมินคุณภาพ การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน และกระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรม การควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

1.5 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพมีองค์ประกอบที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 14-15) ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษา (Quality standards)

สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานของผลผลิตโดยใช้ข้อมูลจากหลักสูตรและความต้องการของสังคม ให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ มีตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การชี้วัดที่ครอบคลุม และแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (Quality control)

สถานศึกษาวางแผนการจัดการบริหารภายในเป็นระบบชัดเจน เพื่อเป็นวิถีทางนำไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ ซึ่งควรสะท้อนการจัดองค์กร การจัดหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากร การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การติดตาม กำกับ นิเทศ ประเมินผลการปฏิบัติงานการ รายงานผลการปฏิบัติงานตามแผน

3. ระบบการประเมินคุณภาพโดยสถานศึกษาเอง (Quality assessment)

สถานศึกษาจัดระบบการประเมินผลผลิตของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน (Baseline data) ของคุณลักษณะของผู้เรียน และประเมินต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของผลผลิต ซึ่งนำไปเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบการเรียนการสอน รวมถึงมีรายงานที่ชัดเจนที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน (Portfolio back folder)

4. ระบบการตรวจสอบคุณภาพโดยองค์กรภายนอก (Quality auditing)

เป็นกลไกที่เร่งเร้าเสริมสร้างการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งผลจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือเป็นการรวมตัวโดยไม่เป็นทางการของผู้บริหารสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน อาจมีผู้แทนจากชุมชนในท้องถิ่นร่วมเป็นคณะบุคคลทำหน้าที่พิจารณาองค์ประกอบที่ 1, 2, 3 ของสถานศึกษาเพื่อให้การรับรองว่าสถานศึกษามีการวางแผน มีการจัดการ มีการปฏิบัติงานและมีผลผลิตตรงกับเกณฑ์มาตรฐานและเพื่อเร่งเร้าซึ่งนำส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้การเสริมแรงยกย่องเชิดชูเกียรติ ในส่วนที่ประสบความสำเร็จให้เวลาแก่สถานศึกษา 1-3 ปี

ให้พยายามพัฒนาเข้าใกล้มาตรฐาน เมื่อสถานศึกษาคำเนินการได้สำเร็จครบถ้วน เป็นที่น่าพอใจ
วัน 3-5 ปี ก่อนมีการติดตามประเมินตรวจสอบใหม่อีกครั้ง

รูปแบบการประกันคุณภาพทั้งองค์กร (Total Quality Assessment = TQA) มีองค์ประกอบ
3 ส่วน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 23) คือ

1. การควบคุมคุณภาพภายใน เป็นส่วนที่องค์กรจะต้องจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพ
ภายในขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะมิต่อการดำเนินงานอย่างถูกต้องพร้อมทั้งมีระบบการ
ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานภายในด้วย

2. การตรวจสอบควบคุมจากภายนอก เป็นกลไกการดำเนินการจากภายนอกที่เข้าไป
ตรวจสอบระบบการควบคุมคุณภาพที่องค์กรได้จัดให้มีขึ้นว่าการใช้ระบบนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ
เพียงใด

3. การประเมินผลการดำเนินงานเป็นกลไกที่ต่อเนื่องจากการตรวจสอบดังกล่าวข้างต้น
เป็นการประเมินผลระบบการควบคุมคุณภาพในองค์กรเป็นหลัก

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1) มาตรฐานการศึกษา 2) มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ 3) ระบบการประเมินคุณภาพโดย
สถานศึกษาเอง 4) ระบบการตรวจสอบคุณภาพโดยองค์กรภายนอก

2. แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้ผนวกแนวคิดจาก
ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กับแนวคิดของระบบการประเมินภายใน
ที่สอดคล้องกับการทำงานปกติที่อาศัยวงจรการทำงาน PDCA กล่าวคือระบบประกันคุณภาพการศึกษา
มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่มุ่งเน้น
เรื่องของการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย รวมทั้งทำแผนแม่บท ได้แก่
ธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และแผนที่มุ่งเน้นการนำโรงเรียนเข้าสู่
มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานและปรับปรุงคุณภาพ
การศึกษาที่มุ่งเน้นในเรื่อง

2.1 การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้และติดตามประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน
รวมทั้งจัดทำรายงานของโรงเรียน

2.2 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด

3.1 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

3.2 การเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 10)

สรุปได้ว่า แนวคิดและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การควบคุม การตรวจสอบ และการประเมินคุณภาพโดยอาศัยวงจรคุณภาพ PDCA มาเป็นแนวดำเนินการ

3. แนวคิดในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

แนวดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ค : 1) ได้ให้แนวคิดว่า

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานปฏิบัติการหลักของสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และความมีสุขภาพพลานามัยดี ตลอดจนมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยเกิดจากความร่วมมือร่วมใจ ในการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครองและชุมชน การดำเนินงานของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จย่อมต้องมีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่ดีของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 6 เพื่อเป็นสิ่งประกันว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมือสร้างสรรค์ในเวทีโลกนอกจากนี้ยังสามารถดำรงชีวิตในฐานะพลเมืองดีของสังคมได้โดยกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนซึ่งเป็นการจัดการระบบการทำงานให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ของสังคม โดยที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียน

ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน หน่วยงานระดับสูงกว่าสถานศึกษา มีความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับ เช่น มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ และมาตรฐานความหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยโดยมีกระบวนการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8 ประการ คือ

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เป็นกระบวนการจัดการที่มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต่อเนื่องตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพให้ได้ผลผลิต อันได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวคิดของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบปรับปรุง และการประเมินคุณภาพ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและแนวคิดของระบบการบริหาร PDCA (สทศ. 2543 : 10) ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2544 : 105) ได้กล่าวไว้ว่า “การประกันคุณภาพภายในคือส่วนที่สำคัญที่สุดของระบบการประกันคุณภาพ “สถานศึกษาที่มีความตื่นตัวในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาบุคลากรและสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

กระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคู่มือการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (จํารูญ เรื่องขจร. 2545 : 19-28) ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก กับมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด
2. การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 3 ปี ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา/ธรรมนูญสถานศึกษา
3. การพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา/การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในแต่ละปีการศึกษา
4. การพัฒนาปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษา และแผนกลยุทธ์ในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา (School : profile)
5. การวิเคราะห์มาตรฐานของสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
6. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในแต่ละตัวบ่งชี้ตัวชี้วัด มีคุณภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
7. การกำหนดยุทธศาสตร์และวิธีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
8. การกำหนดเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
9. การจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนทางวิชาการของสถานศึกษา (Curriculum plan)
10. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและการกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน (Code of practice and student of conduct)
11. การจัดทำแผนงบประมาณและแหล่งทรัพยากรของสถานศึกษา
12. การกำหนดแนวทางในการตรวจสอบ ทบทวนปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
13. การพัฒนาปรับปรุงองค์ประกอบของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษา การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและรายงาน (School accountability) ให้สอดคล้องกับการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
14. การตรวจสอบ ทบทวน ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีกระบวนการดังนี้ คือ การเริ่มวิเคราะห์มาตรฐาน การกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการตรวจสอบ ทบทวน ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และระบบการประกันคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการโดยกระจายบทบาทการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาเป็นหน่วยรับผิดชอบจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่เชื่อมั่นและพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามภาระงานที่รับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

ดังนั้น สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในที่มีคุณภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นพื้นฐาน มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับ ดูแล สถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและสังคมว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้บังเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแก่ผู้เรียนและเป็นกระบวนการที่จะยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

4. แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของหน่วยงานและนักวิชาการ

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของหน่วยงานและนักวิชาการต่าง ๆ คือ กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก : 37-38) ; กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข : 20-25) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 12-55) ; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11-13) ; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 30-31) ; สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 37) ; จำรูญ เรื่องขจร (2545 : 6) ; สงบ ถักยณะ (2547 : ออนไลน์) และ จำรัส นองมาก (2545 : 113-115) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก : 37-38) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามขอบข่าย และภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. การจัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. การกำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และ วิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุ ตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อ ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา

6. การประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในการ ประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ช : 20-25) ได้กำหนดกระบวนการประกันคุณภาพของ สถานศึกษา ดังนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

1.1 ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.2 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1.2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

1.2.2 กำกับ ติดตาม ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.2.3 เสนอสถานศึกษานำแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบทบทวนและ รายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.2.4 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการ ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการ และมีความครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

3.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

3.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่าง ต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

3.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ อ้างอิงได้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริม การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ที่กำหนดไว้

3.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

3.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ ดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบทบทวนและรายงาน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับการตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิเช่น การสังเกต พฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์

การพิจารณาหลักฐานและร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงานและเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

6. ประเด็นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6.1 ความเหมาะสมของวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานและผลการวิเคราะห์สภาพความจำเป็นและปัญหาของสถานศึกษา

6.2 ความสอดคล้องกันในเชิงตรรก และเชิงเหตุผลทางวิชาการ ระหว่างเป้าหมายตัวบ่งชี้ สภาพความสำเร็จ ยุทธศาสตร์ และเทคนิควิธีที่ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6.3 ความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานหลักสูตร

6.4 ระดับและสภาพความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียน

6.5 กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยุทธศาสตร์ และวิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ องค์ความรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาการ

6.6 การเรียนรู้ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผลงานของผู้เรียน ระบบการวัดและประเมินผล และระบบการส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้

6.7 การดำเนินการและสภาพความสำเร็จของโครงการพัฒนาบุคลากร

6.8 การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการประสานความสัมพันธ์ ของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา หรือบุคลากรและองค์กร ในชุมชน

7. การประเมินคุณภาพการศึกษา

ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนด (ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6) ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน การทดสอบระดับชาติ (National test)

8. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

9. การผูกงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ให้หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

9.1 จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

9.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ การบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลัก ของสถานศึกษาร่วมกัน เป็นรายปี/รายภาค

9.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9.4 จัดให้มีการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 12-55) ได้เสนอแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยสร้างความตระหนัก พัฒนาความรู้ และทักษะ

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อร่วมมือกับผู้บริหาร สถานศึกษา ในการประสาน กระตุ้น กำกับ ดูแลให้บุคลากรภายในสถานศึกษา และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมกันดำเนินการ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล การพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผน

การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงานผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

2.2 การกำหนดเป้าหมาย

การวางแผนควรเริ่มจากการกำหนดเป้าหมาย ที่แสดงถึงคุณลักษณะ หรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษา และเป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาหลังจากนั้น ก็จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา ซึ่งควรครอบคลุมคุณลักษณะหรือ

คุณสมบัติของผู้เรียนที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการ หลักสูตร และการเรียนการสอน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การประเมินผล การกำกับตรวจสอบ และการรายงาน

2.3 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย

การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย จะช่วยให้การวางแผนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการนั้น เป้าหมายใดสำคัญมากน้อยกว่ากัน เพียงใด เพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และช่วงระยะเวลาที่จะดำเนินการในการพัฒนาเป้าหมายนั้น ๆ ให้เหมาะสม สถานศึกษาบางแห่งที่ไม่ได้ตั้งเป้าหมายเพิ่มเติมนอกเหนือจากเป้าหมาย หรือมาตรฐานของต้นสังกัด และมาตรฐานประเมินภายนอก ซึ่งเป็นมาตรฐานหลักที่ต้องทำอยู่แล้ว อาจไม่เห็นความจำเป็นของการจัดอันดับความสำคัญ ก็อาจจะข้ามขั้นตอนนี้ไปก็ได้ แต่สำหรับสถานศึกษาที่มีความต้องการเฉพาะของชุมชน ห้องถิ่น และของสถานศึกษาเพิ่มขึ้นหลายเป้าหมาย หรือสถานศึกษาบางแห่งที่มีบุคลากร และทรัพยากรจำกัด อาจใช้การจัดอันดับความสำคัญเป็นเทคนิคที่ช่วยตัดสินใจ ให้การทำงานมีประสิทธิภาพ โดยอาจมุ่งดำเนินการบางเป้าหมายหลักก่อน แต่เป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาเป้าหมาย หรือมันกันไปด้วยเป็นต้น

2.4 กำหนดแนวทางการดำเนินงาน หรือวิธีปฏิบัติงาน

การกำหนดแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติงาน คือการนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ หรือตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนด้วย

2.5 การกำหนดระยะเวลา

ในการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในแผน ด้วยการกำหนดระยะเวลาจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรต้องจะดำเนินการให้เสร็จเมื่อไร ต้องเร่งดำเนินการก่อน หรืออาจรอได้และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร หรือผู้ที่ทำหน้าที่กำกับดูแล จะได้ติดตามงานได้ว่า มีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

2.6 การกำหนดงบประมาณ

ควรคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนอย่างรอบคอบและให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยคำนึงถึงความพอเพียงและความเหมาะสม ระหว่างรายรับรายจ่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

2.7 การกำหนดผู้รับผิดชอบ

การกำหนดผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม ในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน หรือในกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวสามารถดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนให้ชัดเจนว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ของใครบ้าง

3. การปฏิบัติงาน

เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรที่ร่วมกันดำเนินงาน ตามแผนที่ได้จัดทำไว้ โดยระหว่างการดำเนินงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้น ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การตรวจสอบประเมินผล

การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินถูก ผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อการประเมิน และไม่ใช้เรื่องที่ทำได้ ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่ประจำเครื่องมือที่ใช้ อาจเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว โดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น สถิติเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ของฝ่ายบริหาร ผลงาน หรือการบ้าน ตลอดจนการทดสอบย่อยของผู้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ครูมีอยู่แล้วเพียงแต่จัดเก็บให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น

ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแนวปฏิบัติการหรือไม่ เพียงใด มีจุดอ่อนจุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา ก็จะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป

4.1 การวางกรอบการประเมิน

คณะกรรมการ การประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในการวางกรอบประเมินเพื่อกำหนดแนวทางในการประเมินว่า จะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน และมีรูปแบบในการประเมินเป็นอย่างไร

4.2 การจัดหา / จัดทำเครื่องมือ

คณะกรรมการ ควรประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเครื่องมือที่จะใช้จัดเก็บรวบรวม ข้อมูลว่า จะใช้เครื่องมือชนิดใด หลังจากนั้นก็จัดหา / จัดทำเครื่องมือ

การประเมินผล ภายในอาจใช้เครื่องมือได้หลากหลาย การกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ต้อง ให้เหมาะสมกับลักษณะของตัวบ่งชี้ที่จะวัด เช่น ถ้าวัดเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือหลัก และใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบเช่นการพิจารณาผลงาน ของผู้เรียนการตั้งคำถามในห้องเรียน การสังเกตพฤติกรรม ถ้าวัดความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ คุณธรรมอาจจะใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมเป็นหลัก โดยจัดทำเป็นแบบบันทึกพฤติกรรม ของผู้เรียนหรือใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาในการวัด เป็นต้น

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลนั้น หากข้อมูลใดมีอยู่แล้วในสถานศึกษาไม่ควรจัดเก็บใหม่ ให้นำข้อมูล ที่มีอยู่แล้วมาประมวล วิเคราะห์ และนำไปใช้ได้เลย เช่น คะแนนสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้ ผลการสอบปลายภาคเรียน ซึ่งจะช่วยลดภาระงานได้

สถานศึกษาควรวางแผนการจัดเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับการทำงานปกติของสถานศึกษา ให้มากที่สุด เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและรายได้ของผู้ปกครองจากแบบสอบถามในวันที่เชิญมา ประชุม หรือนักเรียนชั้นสูง ก็ให้ครูประจำชั้น หรือครูหลศึกษาจัดเก็บเป็นต้น สิ่งที่ไม่ควรทำ คือ ระดมเก็บข้อมูลทุกอย่างในเวลาเดียวกันจำนวนมาก จนเป็นการละเมิดของผู้เก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล

4.4 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถานศึกษานั้น ผู้รับผิดชอบควรร่วมกันพิจารณารอบการ วิเคราะห์ว่าข้อมูลแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ในระดับใด ระดับบุคคล ระดับห้องเรียน หรือระดับ ภาพรวมของสถานศึกษา ใครเป็นผู้วิเคราะห์ในช่วงเวลาใด เพื่อจะได้นำผลมาใช้

4.5 การแปลความหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อสถานศึกษาได้แปลความหมาย ของข้อมูล โดยมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดก่อนที่คณะกรรมการจะแปลความหมายของ ผลการประเมิน จะต้องกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินโดยคณะกรรมการจะต้องร่วมกันกำหนดให้ เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาด้านการพิจารณาข้อมูลการดำเนินการที่ผ่านมาของสถานศึกษา ประกอบกับเกณฑ์ของผู้อื่นว่าเป็นอย่างไร เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน และเนื่องจากการ ประเมินตนเอง เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา ดังนั้นเกณฑ์การประเมิน ควรจะดูพัฒนาการของ สถานศึกษาค้าง

4.6 การตรวจสอบ / ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการประเมิน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ก็จะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการ และผลการประเมินว่า มีความเหมาะสม ถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด ซึ่งผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมร่วมกันเป็นระยะ ๆ โดยผู้บริหารควรมีการติดตามตรวจสอบระหว่างการณ์เทศ และการร่วมประชุมกับคณะกรรมการ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

4.7 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน

เมื่อบุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้วส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอการประเมินผลต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป

4.8 การจัดทำรายงานการประเมินผลตนเอง หรือรายงานประจำปี

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลภายใน เสร็จเรียบร้อยแล้วในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเอง หรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษาผู้ปกครอง หรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับประเมินจากภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11-13) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียนการสอน ตามปกติของสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องตลอดเวลา โดยที่การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญ ดังนี้

ผู้บริหารตระหนักเห็นความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำกับทีมงานในสถานศึกษา

บุคลากรทุกคนทุกฝ่าย ได้รับการเตรียมความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าร่วมคิดร่วมทำกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดูแล ติดตาม และกำกับดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการก่อนการดำเนินงาน สถานศึกษาควรเตรียมการในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการสร้างความตระหนัก รวมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพให้แก่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

1.2 การแต่งตั้งคณะทำงานทำหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงาน ดูแล กระตุ้น และกำกับให้บุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน เมื่อสถานศึกษาได้เตรียมการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผน รายละเอียดของการวางแผนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ และผู้รับผิดชอบ

2.2 การปฏิบัติตามแผน รายละเอียดของการปฏิบัติตามแผน สถานศึกษาคควรดำเนินการในเรื่องการส่งเสริม สนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ติดตาม ดูแล กำกับ และการนิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.3 การตรวจสอบประเมินผล รายละเอียดของการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรดำเนินการในเรื่องการกำหนดกรอบการประเมิน อาจจัดหาและ/หรือจัดทำเครื่องมือการประเมินที่ง่ายต่อการใช้ และแปลความหมาย โดยคณะครูในโรงเรียนเอง การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และการตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน โดยให้กระบวนการเหล่านี้ บูรณาการอยู่ในการดำเนินงานตามปกติ

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน รายละเอียดในส่วนของการนำผลการประเมินมาปรับปรุง ควรดำเนินการในเรื่องการปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากร การวางแผนงานการดำเนินงานในระยะต่อไป รวมทั้งการจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญ ๆ ให้เป็นปัจจุบัน

3. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง หรือการรายงานประจำปี

หลังจากที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผน และได้ดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้สนองกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ที่มีสาระส่วนหนึ่งให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ รวบรวมผลการดำเนินงาน

และผลการประเมิน ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จำแนกมาตรฐานการศึกษาและการเขียนรายงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 30-31) ดำเนินการพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในขั้นดำเนินการของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะนำวงจร การบริหาร PDCA มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญใน ฐานะของแกนนำที่จะทำให้กระบวนการบริหารนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี บทบาทดังนี้

การวางแผน ผู้บริหารเป็นผู้ประสานงานกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน สถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความต้องการ หรือความคาดหวังของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชน ที่มีต่อสถานศึกษา และทำการศึกษามาตรฐานการศึกษาชาติ นโยบายของหน่วยงาน ต้นสังกัด รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพของสถานศึกษา ก่อนที่จะมาร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ หรือ เป้าหมายของการศึกษา และกำหนดภารกิจของสถานศึกษา แล้วจึงจัดทำแผนการพัฒนาคูณภาพ การศึกษาในระยะยาว อันได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคูณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา ฯลฯ และจัดทำแผนพัฒนาคูณภาพการศึกษาระยะสั้น อันได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ลงนาม และรับรองแผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

การปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน ควบคุม กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำ และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายใน สถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบแผนงานและโครงการให้ ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางแผนงาน /โครงการ ผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการเอง ถ้าเป็นโครงการ/แผนงาน เกี่ยวกับด้านการบริหาร และด้านบุคลากร

การตรวจสอบและประเมินผล เมื่อบุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบ ในการจัด การเรียนการสอน และจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนไปแล้วให้ ผู้บริหารเป็นผู้คอยตรวจสอบ ติดตามตลอดมาตั้งแต่เริ่มโครงการ ระหว่างโครงการและสิ้นสุด โครงการ หรือให้ผู้แทนเป็นผู้คอยตรวจสอบการประเมินตนเองของบุคลากรที่รับผิดชอบในแต่ละ กิจกรรม/โครงการ โดยผู้บริหารทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญ ตั้งแต่การกำหนดบทบาทหน้าที่ และ ผู้รับผิดชอบ การกำหนดกรอบการประเมินตนเอง การสร้างเครื่องมือในการประเมิน การดำเนินการ ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานประเมินตนเอง ทั้งนี้ผู้บริหารอาจจะต้องทำ การแต่งตั้งคณะกรรมการในการเขียนรายงานประเมินตนเองด้วย

การปรับปรุงพัฒนา เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการประเมินตนเองแล้ว ผู้บริหารจะต้องนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการวางแผน/กำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไป หรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน/โครงการนั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 37) ชั้นตอน วิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้
 - 2.1 กำหนดแนวทาง และวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 2.2 กำกับ ติดตาม ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
 - 5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
 - 5.3 กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
 - 5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลตามข้อ ๕(3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา

สำหรับการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิเช่น การสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน การบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคน ในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

10. ให้หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

10.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาที่ร่วมกันรายปี/รายภาค

10.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

11. ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพ สถานศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ทราบ

12. ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบ และเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลungประสิทธิภาพ ของระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาด้วย

จํารูญ เรื่องขจร (2545 : 56) กล่าวถึงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีระบบการดำเนินการ 3 ขั้นตอน และกระบวนการดำเนินการ 12 รายการ ดังภาพประกอบ 3

ระบบประกัน	กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา	1. แต่งตั้งคณะกรรมการ / คณะทำงาน 2. พัฒนามาตรฐานการศึกษา 3. พัฒนาข้อมูลพื้นฐาน 4. พัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / ธรรมนูญโรงเรียน
2. การตรวจสอบ ทบทวน	5. พัฒนาแผนปฏิบัติการ 6. พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน 7. ประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา 8. ประเมินเพื่อตรวจสอบ ทบทวน 9. มาตรการในการปรับปรุง พัฒนา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 10. มาตรการในการปรับปรุงพัฒนา มาตรฐานการปฏิบัติงาน 11. รายงานผลการประเมินตนเองประจำปี ของสถานศึกษา (SSR)
3. การเตรียมรับการประเมินภายนอก (สมศ)	12. การจัดทำแบบสรุปลการประเมินตนเอง ของสถานศึกษา ในรอบ 3-5 ปี

ภาพประกอบ 3 กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา

สงบ ลักษณะ (2547 : ออนไลน์) กล่าวถึง ขั้นตอนการดำเนินงานระดับโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1.1 พัฒนา/กำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งไปสู่ผลการเรียนที่ต้องการ

1.2 พัฒนาระบบการจัดการ เพื่อควบคุมให้มีการปฏิบัตินำไปสู่มาตรฐาน

1.3 พัฒนาระบบการวัดการประเมิน การใช้ปัจจัย การจัดกระบวนการ และผลการ

เรียนรู้ตามมาตรฐาน

1.4 จัดตั้งองค์กรภายนอกที่จะมาตรวจสอบการจัดการ และการบังเกิดผลตาม

มาตรฐาน

2. จัดคณะบุคคลในโรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการ โรงเรียนดำเนินการ

2.1 ศึกษาข้อมูลจากหลักสูตร เพื่อกำหนดมาตรฐานสากล มาตรฐานแห่งชาติ และ

ใช้ข้อมูลท้องถิ่นกำหนด

2.2 มาตรฐานท้องถิ่น ใช้กรอบมาตรฐานประเมินสภาพปัจจุบัน ของผลการเรียน

การสอน นำมาใช้เป็นตัวกำหนด จัดทำเป็นลักษณะผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง จะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนวิชา
ต่าง ๆ ตลอด 200 วันทำการ ที่สอดคล้องกับสภาพโรงเรียนผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังควรแบ่งเป็น ระดับ
คุณภาพ

2.3 วิเคราะห์โอกาสในชุมชน ปัญหาความต้องการของชุมชน ศักยภาพของโรงเรียน
ข้อจำกัดของโรงเรียน กำหนดเป็นแผน นโยบายในการจัดการศึกษา เป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา
คุณภาพของนักเรียน ที่มุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นในแต่ละชั้น/วิชา -แนวดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน จุดเด่น จุดเน้นของโรงเรียนที่ต้องการแสดงแนวความร่วมมือกับโรงเรียนอื่น แหล่ง
วิทยากรในท้องถิ่น ฯลฯ เมื่อคณะกรรมการโรงเรียนยอมรับ และเห็นชอบก็ลงนามประกาศเป็น
เอกสาร "ธรรมนูญโรงเรียน" ที่เป็นสัญญาประชาคม

3. ผู้บริหารกับคณะครู และการสนับสนุนทางวิชาการจากการศึกษานิเทศก์ ดำเนินการ
ปฏิบัติ เพื่อให้เป็นวิถีทางนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน

3.1 ครูวางแผนการสอน

3.2 ผู้บริหารสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา และพัฒนาครู พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี
การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

จาร์ส นองมาก (2545 : 113-115) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา
โดยอาศัยวงจรการพัฒนาของ DEMING ซึ่งมี 4 ขั้นตอน การพัฒนาเป็นวงจรที่ต่อเนื่อง เรียกว่า
วงจร PDCA ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากการวางแผน โดยมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบ ในการปฏิบัติตามลักษณะงาน ระยะเวลา และภารกิจของแต่ละส่วนงาน โดยมีการนิเทศ แนะนำ กำกับ ติดตาม เพื่อให้งานเป็นไปตามที่กำหนด

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) เป็นการประเมินผลการดำเนินงานในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ ว่างานสำเร็จมากน้อยแค่ไหนเด่น ด้อย เพียงใด ถ้าเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ กับสิ่งที่ทำได้จริง การประเมินผลในขั้นตอนนี้ ก็เพื่อต้องการทราบสภาพการดำเนินงาน ว่าเป็นเช่นไร จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

4. การปรับปรุงงาน (Action) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป เช่น ถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินงานใหม่ให้เหมาะสม หรือถ้าผลการปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายแล้วในการดำเนินการต่อไป จะได้ปรับเปลี่ยนให้สูงกว่าเดิม เพื่อให้องค์กรได้พัฒนาเรื่อย ๆ เป็นต้น

การดำเนินงานตามวงจร PDCA จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เมื่อปฏิบัติขั้นที่ 1 แล้วก็ปฏิบัติต่อในขั้นที่ 2,3 และ 4 ตามลำดับ เมื่อเสร็จสิ้นขั้นที่ 4 ก็กลับมาเริ่มต้นขั้นที่ 1 ในรอบต่อไปวนเวียนอยู่เช่นนี้

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติหรือขั้นตอน/กระบวนการและกิจกรรมในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของหน่วยงานและนักวิชาการแล้ว พอสรุปเป็นตารางสังเคราะห์ได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในหน่วยงาน
และนักวิชาการต่าง ๆ

แนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	กระทรวง 2546 ก	กระทรวง 2546 ข	สทศ.	สปช.ก	สปช.ข	สทศ.	จรรยา	สงบ	จรัส	รวม
1. การเตรียมการ	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		7
- เตรียมการก่อนดำเนินการ	✓	✓	✓				✓	✓		5
- เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง						✓	✓	✓	✓	4
- เตรียมความพร้อมบุคลากร		✓	✓				✓		✓	4
- การสร้างความตระหนัก			✓				✓		✓	3
- การพัฒนาความรู้แก่บุคลากร		✓	✓				✓			3
- การแต่งตั้งคณะกรรมการ/ กำหนด ผู้รับผิดชอบ		✓	✓	✓						3
2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน	✓		✓	✓		✓	✓		✓	6
- การวางแผน/ประชุม	✓		✓			✓		✓		4
- การเตรียมข้อมูลสารสนเทศ		✓	✓						✓	3
- การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน/ แผนพัฒนาคุณภาพ	✓	✓	✓			✓	✓			5
- กำหนดนโยบาย/เป้าหมายหรือ มาตรฐานการศึกษา	✓	✓	✓	✓						4
- วิเคราะห์มาตรฐาน		✓				✓				2
- ประชุมวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างมาตรฐานภายนอก กับ มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงาน ต้นสังกัด	✓		✓	✓						3
- จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย			✓							1
- กำหนดแนวทางการดำเนินงาน			✓	✓			✓		✓	4
- กำหนดระยะเวลา			✓		✓	✓				3
- กำหนดงบประมาณ		✓	✓			✓				5
- กำหนดผู้รับผิดชอบ		✓	✓			✓				5

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	กระทรวง 2546 ก	กระทรวง 2546 ข	สทศ.	สพช.ก	สพช.ข	สทศ.	จารย์	สงข	จรัส	รวม
- การพัฒนามาตรฐานการศึกษา/ มาตรฐานการปฏิบัติงาน		✓		✓	✓			✓		4
- การปฏิบัติตามแผน			✓			✓	✓	✓		4
- ปฏิบัติตามรายละเอียดของแผน		✓								1
- ส่งเสริม สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก						✓	✓			3
- ติดตาม ดูแล กำกับและนิเทศ	✓	✓			✓	✓				4
- ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ จำแนกมาตรฐานการศึกษา										1
3. การตรวจสอบและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓			✓		6
- แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน ตนเอง	✓	✓		✓						3
- กำหนดเกณฑ์/กรอบการประเมิน	✓		✓	✓				✓		4
- จัดทำ/จัดทำเครื่องมือการประเมิน		✓	✓			✓	✓			4
- ตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล	✓	✓	✓							3
- การวิเคราะห์ข้อมูล		✓	✓		✓					3
- การแปลความหมาย		✓	✓		✓					3
- สรุปผล/ปรับปรุงคุณภาพ การประเมิน		✓	✓		✓					3
4. การแก้ไขปรับปรุง			✓	✓	✓	✓		✓		5
- วิเคราะห์ สาเหตุของปัญหา ระบุ เหตุ วิธีแก้ไข		✓	✓	✓						3
- การจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็น ปัจจุบัน	✓	✓	✓							3

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	กระทรวง 2546 ก	กระทรวง 2546 ข	สทศ.	สปช.ก	สปช.ข	สมศ.	จํารูญ	สงบ	จํารัส	รวม
5. การรายงาน										
- การประเมินตนเองเสนอหน่วยงาน ต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ เปิดเผยต่อสาธารณชน	✓	✓	✓		✓		✓	✓		6
- รวบรวมผลการดำเนินงาน และ ผลการประเมิน		✓								1
- เขียนรายงาน		✓	✓	✓		✓	✓			5
- สรุปการประเมินตนเองของ สถานศึกษา (SSR)			✓		✓	✓			✓	4
- การนำผลประเมินไปใช้		✓								1
6. ประสานงาน	✓	✓			✓	✓			✓	5
- ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน อื่น	✓	✓			✓	✓			✓	5
- ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษา	✓	✓				✓				3
- ประสานงานกับ สมศ.	✓					✓			✓	3
7. การส่งระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา		✓								1

หมายเหตุ

กระทรวง 2546ก : คู่มือบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษา
ธิการ

กระทรวง 2546ข : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สทศ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545

สปช : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตามศ	:	สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
จำรูญ	:	จำรูญ เรืองขจร
สงบ	:	สงบ ถักยณะ
จำรัส	:	จำรัส นองมาก

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของหน่วยงานและนักวิชาการแล้ว พบว่า มีแนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับแนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จะมีความแตกต่างกันที่มาตรฐานด้านผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการปฏิบัติงานการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของหน่วยงาน และนักวิชาการมาสังเคราะห์และบูรณาการ เป็นแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การดำเนินการ การตรวจสอบและประเมินผล การแก้ไขปรับปรุง การรายงาน และการประสานงาน

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัดรวม 449 โรงเรียน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีนโยบายการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่คล้ายคลึงกันคือ ส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดยึดหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพ 5) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และ 8) การผลัดวงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีการกำหนดโครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติการของเขตพื้นที่ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ พันธกิจ โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำเอกสาร

คู่มือ และดำเนินการให้สถานศึกษาได้รับทราบโดยการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้ ให้แต่ละสถานศึกษาไปกำหนดแนวทาง และมาตรฐานให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ช่วงดำเนินการสำนักงานเขตพื้นที่จะนิเทศ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สิ้นปีการศึกษาให้สถานศึกษาจัดทำรายงานการประเมินตนเอง(SAR) ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสาธารณชน ได้ทราบ แต่เนื่องจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป จึงมีข้อบ่งชี้และภารกิจต้องดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้ปฏิบัติตามคู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ก : 37) แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติการซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติที่กำหนดเป็นหลักใหญ่ ๆ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้เห็นความสำคัญ ที่จะต้องพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 โดยใช้แนวทางการปฏิบัติของคู่มือการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลและแนวทางของหน่วยงานและนักวิชาการ มาตรฐานการ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของแต่ละสถานศึกษา และเป็นแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงภายใต้บริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

สมพงษ์ โศภนปลือย (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอก ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอก ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย โดยภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผู้เรียน 2) ปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านบุคลากรและด้านการจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

รัตนารักษ์ สมบูรณ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการปฏิบัติงานทั้ง 4 ขั้นตอน คือการจัดทำแผนพัฒนา การดำเนินงานตามแผน การติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุง การดำเนินงาน และการประเมินตนเอง ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน ส่วนขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติงานต่ำที่สุด คือ การติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงาน

สยาม สุ่มงาม (2541 : 16) ศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การประกันคุณภาพการศึกษา : กรณีการศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี พบว่า กระบวนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี เริ่มดำเนินการปีการศึกษา 2541 ระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี โดยขานรับนโยบาย 4 ประเด็น มีการดำเนินงานโดยใช้กรอบซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน และ 3) การประเมินคุณภาพโรงเรียนเพื่อทำให้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษา ในฐานะจังหวัดนาร่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เข้าสู่ระบบประกันคุณภาพในขั้นตอน การควบคุมคุณภาพ การศึกษา มีการปรับขยายเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วยการทำประชาพิจารณ์ พร้อมทั้งจัดอบรมบุคลากร จำนวน 5 ครั้ง ซึ่งเป็นผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ จำนวน 50 คน เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา นำไปถ่ายทอด และนิเทศติดตาม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด จำนวน 260 โรงเรียน ปัญหาที่พบคือ การนำความรู้ไปถ่ายทอดของศึกษานิเทศก์ให้กับผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสนทนาในงานปกติ คือ การประชุมผู้บริหาร ประจำเดือน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนบางคนได้รับความรู้ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การศึกษา ขาดความรู้ ความตระหนักในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งงบประมาณ มิได้มีการจัดสรรให้สอดคล้องกับโครงการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยศึกษานิเทศก์ ของจังหวัด ได้ดำเนินการนิเทศด้วยการให้คำแนะนำด้านวิชาการกระตุ้นเตือนการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ให้เร่งรีบดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

กฤษฎา กุระมะสุวรรณ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานใน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงาน

แตกต่างกันทุกด้าน เมื่อทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ สถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแตกต่างกันทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบทดสอบรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานแตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการพัฒนามาตรฐานสถานศึกษาและและด้านการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ ระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานไม่แตกต่าง

เกษม เขียวสอาด (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยนำเข้าในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้าในระบบประกันคุณภาพที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี เห็นว่าสำคัญมี 10 ปัจจัย ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยนำเข้าที่กรมวิชาการได้กำหนดปัจจัยเบื้องต้นที่จำเป็น 7 ปัจจัย และผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญ ด้านครู บุคลากรสำคัญ มากที่สุด รองลงมาคือวัสดุ ครุภัณฑ์และน้อยที่สุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ทั้ง 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้ว จะมีความแตกต่างกันในรายชื่อ แต่เมื่อพิจารณาจากค่าระดับความสำคัญแล้ว มีระดับความสำคัญไม่แตกต่างกัน

สุภาณี แสงอินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยอาชีวศึกษา กลุ่มสถานศึกษาภาคตะวันออก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการเตรียมการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการและด้านการรายงานการประเมินตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน ได้มีการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ปฏิบัติการสอน พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูปฏิบัติการสอนที่มีต่อสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เกียรติศักดิ์ หันจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสว่างแดนดิน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสว่างแดนดิน โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามมาตรฐานโรงเรียนในแต่ละด้าน ดังนี้ คือ การดำเนินการตามมาตรฐานการบริการมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก การดำเนินการตามมาตรฐานการเรียนการสอน มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง และการดำเนินการตามมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมมีปัญหาการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย จำแนกตามมาตรฐานโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกรายการ เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน ตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานโรงเรียนทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน

มณีนดา แมนผลุง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการดำเนินงานส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญเรื่องการมอบหมายงาน มีการประชุมชี้แจงหน้าที่ตามความสามารถมีปรัชญาและเป้าหมาย มีการกำหนดวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การศึกษาของชาติสนองความต้องการชุมชน วิเคราะห์สภาพในปัจจุบันและอนาคตด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนมีการจัดแผนการจัดการประสพการณ์โดยผสมผสานการส่งเสริมพัฒนาการและส่งเสริมด้านวิชาการ ด้านบุคลากรมีการจัดฝึกอบรมหรือประชุมปฏิบัติการด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน มีการวางแผนโครงการ เพื่อใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการจัดการและการบริหาร มีการสับเปลี่ยนหน้าที่ตามมติที่ประชุม ด้านกิจกรรมนักเรียน มีการจัดกิจกรรมเสริมความสามารถพิเศษให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของ โรงเรียนและด้านการพัฒนาสัมฤทธิผลของผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสม

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เนวิล (Neville. 1988 : Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการวางแผนในโรงเรียน พบว่าการนำกิจกรรมประกันคุณภาพไปใช้ในการวางแผนของโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือ ความสนใจ การยกย่องจากผู้ที่มีส่วนร่วมงานเป็นอย่างดี

โบว์แมน และบราวน์ (Bowman and Brown, 1994 : Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาอยู่บนพื้นฐานของนโยบาย และมาตรฐานทุกด้านของสถาบัน ทั้งนโยบาย และมาตรฐาน ถูกนำไปใช้โดยคนในสถาบัน เพื่อทำให้เกิดการศึกษาด้วยตนเองบนพันธกิจของโรงเรียน และมีคณะผู้ตรวจสอบที่เป็นอิสระสำหรับการตรวจสอบ ผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา โดยกรมอาชีวศึกษาที่นำเสนอประกอบด้วย 1) มาตรฐานความชำนาญด้านอาชีพ 2) ความชำนาญในการตรวจสอบ การรับรอง และ 3) ได้รับการฝึกอบรมตามที่การทำงาน ซึ่งคาดว่าจะอย่างต่ำภายใน 2 ปี จะเปลี่ยนจากการรับรองระบบเดิมเป็นระบบใหม่ได้ครบถ้วนตามเป้าหมายในเดือนธันวาคม 1994

วิลลี่ และบรานซ์ (Willey and Brance, 1982 : 250) พบว่า การประเมินตนเองของสถาบันจะต้องให้ผลที่เชื่อถือได้ทันเวลาที่จะนำไปใช้ในการเสนอผลรายงาน ผลการประเมินตนเอง ต้องมีรูปแบบที่ง่าย ชัดเจน โดยที่รายงานผลการประเมินของสถาบันที่จะชี้ให้เห็นถึงแนวทางว่า ควรกำหนดแผนหรือนโยบายของสถาบันอย่างไร ควรจัดระบบบริหารอย่างไร และจะรวบรวมสิ่งที่มีอยู่อย่างไร จึงจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

มินิสตรี ออฟ เอ็ดดูเคชัน แอนด์ คลทรี (เอ็มทอง สิริแสงเลิศ, 2540 : 42 ; อ้างอิงจาก Ministry of Education and Culture, 1994. **The development of education of education system in Indonesia : A country report.** p. 56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย โดยวัดคุณภาพของครูใน 4 ปัจจัยหลัก คือ ความสามารถทางด้านวิชาชีพ ความพยายามทางวิชาชีพ เวลาที่ใช้ในกิจกรรมทางวิชาชีพ และความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญและงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการวิจัยพบว่า ครูเป็นปัจจัยเดียวที่ใช้ตัดสินการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา และครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้มากที่สุด

บอร์ดฟู้ด (Boardfood, 1994 : Online) ศึกษาการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา และการควบคุมคุณภาพ ในเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย เปรียบเทียบกันให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติที่สำคัญนานาประการและปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดความผันแปรในเยอรมัน ได้พิจารณาความผันแปร จากจังหวัดหนึ่งกับอีกจังหวัดหนึ่ง และการตรวจสอบการประกันและการควบคุมคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ความรับผิดชอบของครูซึ่งใหญ่มากและถือเป็นข้อปฏิบัติตามกฎหมาย ในสวีเดนให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพโดยการพัฒนาให้ครูมีความชำนาญการโดยมีการตรวจประเมิน หลังจากนั้นให้ยึดถือเป็นข้อปฏิบัติต่อไป ในฝรั่งเศสใช้การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก และควบคุมโดยศูนย์กลางการศึกษา ในนิวซีแลนด์ใช้การตรวจสอบจาก

หน่วยงานภายนอกเป็นหลัก กรอบงานใหม่ในการประกันคุณภาพถูกนำมาใช้แทนที่ ระบบการตรวจสอบแบบเดิม โดยการผ่านการตรวจประเมินตามเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนสถานศึกษาของออสเตรเลียทุกแห่ง มีระบบเป็นของตนเอง และรูปแบบการควบคุม และการประกันคุณภาพมุ่งไปที่ โรงเรียนมัธยมศึกษาและการศึกษาในระดับที่สูงกว่า

มอ๊กที (Agthe. 1980 : 3076-3077) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่าครูใหญ่ยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ โดยให้ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ครูใหญ่ให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาน้อย ครูใหญ่ และครู มีความเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานทางด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ

7. สรุปหลักการนำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้นการกระจายอำนาจให้หน่วยงานที่จัดการศึกษา สถานศึกษาตลอดจนผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมเรียกร้อง และเป็นความคาดหวังที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนสนองตอบโดยมีระบบการประกันคุณภาพและมีการบริหารระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 พบว่า ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผู้วิจัยได้นำขั้นตอน กระบวนการ และกิจกรรมของหน่วยงานและนักวิชาการเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก : 37-38) ; กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข : 20-25) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 12-55) ; สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11-13) ; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546ข : 30-31) ; สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 37) ; จำรูญ เรื่องขจร (2545 : 6) ; สงบ ถักยณะ (2547 : ออนไลน์) และ จำรัส นองมาก (2545 : 113-

115) นำมาสังเคราะห์และบูรณาการ จัดลำดับความสำคัญตามขั้นตอนและกระบวนการ สามารถสรุปเป็นแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ เขต 2 ที่นำไปกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นการเตรียมการ 2) ขั้นการดำเนินการ 3) ขั้นการตรวจสอบและประเมินผล 4) ขั้นการแก้ไขปรับปรุง 5) ขั้นการรายงาน และ 6) ขั้นการประสานงาน